

TARİHTEKİ MEŞHUR “GÜMÜŞHANEVÎ” LER

ARAŞTIRMACI EĞİTİMCİ – YAZAR NİYAZİ KARABULUT YAZDI

Nisbet; bir kabile, yer, mezhep veya mesleğe mensubiyeti veya ilişkiyi ifade eden isim. Sözlük anlamı “bağlılık, ilgi” demek olan nispet kelimesi terim olarak bir dil bilgisi ögesidir. Sıfat yapmak üzere adlara getirilen ek, nispet i’si, yay-ı nispi “Askerî, ilmî, resmî gibi.” Arapça ve Farsça isimlerden, bağlandığı isimle ilgili sıfatlar yapmaya yarayan bu ek, memleket, şehir, aile ve millet isimlerine gelerek, şahısları onlara nispet eden sıfatlar teşkil eder. Konevî, Gümüşhanevî gibi.

Sözlükte “ilgi kurmak, nisbet etmek, atfetmek; akraba olmak, yakınlık kurmak” gibi anlamlar taşıyan neseb kökünden gelen nisbe kelimesi (çoğulu niseb) “bir şeyin bir yere, bir aile, kabile veya topluluğa, bir din yahut mezhebe, bir meslek ya da sanata, bir sığfata vb. bağlanması, onunla ilişkilendirilmesi” demektir.

Yukarıda dilbilgisi olarak nasıl kullanıldığını ifade ettiğimiz nisbet i’sini Gümüşhane ile kullandığımızda aklımıza ilk olarak Gümüşhanevî Ahmet Ziyaüddin gelir.

Gümüşhane, alim yetiştirme konusunda çok münbit bir coğrafya olarak kabul edilmese de Ahmet Ziyaüddin Gümüşhanevî gibi bir alimin “Gümüşhanevî” nisbesini kullanması Gümüşhane için övünülecek bir durum. Ahmet Ziyaüddin Gümüşhanevî’nin şöhreti Osmanlı ülke sınırlarını da aşmış. Geniş bir coğrafyada tasavvuf ehli tarafından biliniyor. Gümüşhane’nin Gümüşhanevî hazretleriyle tanındığını söylersek abartı olmaz.

Ahmet Ziyaüddin bir çok eser vermiş alim bir zat. Eserlerinin tamamını Arapça olarak kaleme almış. Eserlerinden bir çoğu Türkçe’ye tercüme edilmiş. Ancak daha tercüme edilmemiş birçok eseri mevcut. Son yıllarda Gümüşhanevî için konferanslar paneller ve sempozyumlar düzenleniyor. Onun adına bir külliyein Gümüşhane’de hayata geçirilmesi de gayet isabetli oldu. En azından Böyle bir hemşehrimizin varlığından haberdarız. Gümüşhanevî ile ilgili tanıtım faaliyetlerinin başka tanıtımların gölgesinde kalmaması, kişisel arzulara alet edilmemesi en doğru olanı.

Gümüşhaneliler olarak Ahmet Ziyaüddin Gümüşhanevî’yi tanımadığımız ya da çok geç tanıdığımız söylenebilir. Gümüşhanevî ismini hemşehrimiz Hüseyin Kerim ECE’den duymuştum. Kendisi Erzurum İslami İlimler Fakültesi’nde hazretle ilgili bir tez çalışması yapmış ve bu konuyla ilgili Gümüşhane’de bir konferans vermişti. Lise yıllarımda bu konferansa dinleyici olarak katılmış idim. Ancak geniş çapta Gümüşhanevî hazretlerini Türkiye’ye tanıtan Prof.Dr. İrfan Gündüz Hoca oldu. Kendisi doktorasını bu konu üzerine yaptı.

TARİHTEKİ DİĞER GÜMÜŞHANEVÎLER

Ancak, Gümüşhanevî nisbesini kullanan tanımadığımız bir çok alim daha var. Ben bunlardan birkaç tanesini isimlerini ve eserlerini vererek aktarmak istiyorum. Fatih dersiamlarından Mahmud Efendi Gümüşhanevî’nin Gayetü’l-Burhan adıyla bir risalesi mevcut. Dersiam seviyesindeki bu zat Gümüşhanevî nisbesini kullanıyor. İbrâhîm b. Ya’kûb Gümüşhânevî isimli alimin Osmanlı müellifleri isimli kitapta şu bilgileri mevcut. “1207 = 1792 Son zamanın değerli âlimlerindendir. 1207 H. de Amasya yakınında Havzada vefat etti. Eserleri : Basılmamış olup (Zühretü’l-Aruz), (Şerhu Avamil), (Risaletani mine’l-İstiare) dir.”

Bir başka ismini zikredeceğimiz alim, Ebû Bekr Efendî Gümüşhânevî de Risâle fî Beyâni Ma’ânî’l-İsti’ârât isimli bir risale kaleme almış. Avamil’i şerh eden bu alim 1207 H. de vefat eden Gümüşhaneli Yakupoğlu Ebubekir olarak kaydedilmiş. Ebu Bekr İbrahim b. Seyyid Yakub el-Arifi el-Gümüşhanevî, Risaletü’l-İstiare isimli bir risale neşretmiş. Seyyid Hafız Hüseyin Gümüşhanevî (ö. 1311/1893)’nin el-Amelü’s-Sâlih ‘alâ Risâleti’l-Birgivî adlı şerhi kayıtlara geçmiş. Ayrıca

Hüseyin b. Ömer el-Gümüşhanevî ve Zekeriya b. Ahmed el-Gümüşhanevî adlı iki müstensihin kayıtlarına rastladım. Ömer Hulusi Gümüşhanevî adlı hemşehrimize ait bir icazetname de kayıtlar arasında mevcut. Bunlar benim tespit edebildiklerim. Bunlardan başka Gümüşhanevî nisbesini kullanan alim hemşehrilerimiz elbette var. Ancak bunların araştırılıp, topluma tanıtılması, eserlerinin Türkçe'ye kazandırılması zaman ve imkân meselesi.

Bu tür çalışmalarını destekleyecek yapılar Gümüşhane'de yok. Bu tür işler için sponsor bulmak da zor. Sponsorluk doğası gereği popüler işler için yapılıyor. Reklam düşüncesi sponsorları daha medyatik alanlara yönlendiriyor. Maalesef araştırma, yazma gibi çalışmalar akademisyenler ve birkaç gönüllünün işi olarak kalmaya devam edecek.